

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу

Кузь Віталія Сергійовича

«Порівняльна оцінка та прогнозування результатів зубного протезування знімними протезами з різних базисних матеріалів»

подану на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук

за спеціальністю 14.01.22 – стоматологія

до спеціалізованої Вченої ради Д 44.601.01

при Українській медичній стоматологічній академії

Актуальність теми. Визначаючи актуальність теми даної дисертаційної роботи, ступінь її практичної цінності для практичної охорони здоров'я нашої країни та масштабу безпосереднього впровадження отриманих результатів у клінічну стоматологію, слід зазначити, що, розвиток вітчизняного та закордонного матеріалознавства йде шляхом удосконалення характеристик існуючих базисних пластмас та створення нових конструкційних зубо-технічних матеріалів. Покриття і деякі технологічні особливості виготовлення пластмасових зубних протезів дозволяють зменшити кількість залишкового мономеру, збільшити механічну міцність готової продукції, але це не є остаточним вирішенням проблеми. Найбільш перспективним залишається напрямок, що дозволяє забезпечити необхідні властивості базисного матеріалу шляхом створення нової рецептури композицій. Динамічний розвиток ринку стоматологічних матеріалів сприяє появі нових сучасних матеріалів та технологій стосовно їх використання. Невідповідність між рекламними характеристиками та практичними реаліями застосування нових стоматологічних базисних матеріалів спонукає до ретельного вивчення та порівняння їх фізико-механічних, біологічних властивостей і обґрунтування рекомендацій щодо їх широкого впровадження в клініку ортопедичної стоматології.

У зв'язку з цим, дисертаційна робота Кузь В.С., яка присвячена порівняльній оцінці фізико-механічних властивостей стоматологічних

матеріалів і їх біологічної дії за умов ортопедичного лікування пацієнтів конструкціями повних знімних протезів з різних базисних матеріалів є своєчасною та актуальною науковою задачею за теоретичними та практичними аспектами.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження проведене в рамках науково-дослідної роботи кафедри ортопедичної стоматології з імплантологією УМСА: «Нові технології, сучасні і удосконалені зуботехнічні матеріали в реабілітації хворих з патологією зубощелепної системи» (державний реєстраційний номер 0111U006304) та «Застосування сучасних технологій діагностики та лікування для реабілітації стоматологічних хворих ортопедичними методами» (державна реєстрація № 0117U004778).

Здобувач є безпосереднім виконавцем зазначеного фрагменту наукових досліджень запланованої теми.

Наукова новизна одержаних результатів. Автором доповнені наукові дані щодо фізико-механічних властивостей різних груп базисних матеріалів на сучасному етапі розвитку стоматології.

Вперше за авторською методикою стандартизовано координатне визначення моторних точок власне жувальних м'язів при проведенні електроміографічних досліджень.

Комплексно оцінені функціональні характеристики жувального апарату, відновленого протезами із різних сучасних базисних матеріалів.

На підставі клінічних досліджень науково доведено ефективність застосування протезів з сучасних базисних матеріалів у порівнянні з акриловими пластмасами.

Вперше на сучасному етапі розвитку суспільства проведена оцінка демографічного стану населення в Україні та в Полтавській області з використанням методики Ж.Божьо-Гарн'є-Е.Россета та шкали демографічного старіння ООН.

Теоретичне та практичне значення отриманих результатів.

Проведена науково-дослідна робота має теоретичне та практичне значення в стоматології. Отримані в роботі результати можуть стати підґрунтям для широкого впровадження в практику ортопедичної стоматології сучасними термопластичними базисними матеріалами, що дозволить підвищити ефективність ортопедичного лікування пацієнтів за рахунок забезпечення скорочення термінів адаптації до протезів, покращення їх функціональної цінності, а також збільшення тривалості терміну експлуатації.

Результати дисертаційного дослідження впроваджено у клінічну практику та навчальний процес кафедр ортопедичної стоматології з імплантологією ВДНЗ «Українська медична стоматологічна академія», ВДНЗ «Буковинський державний медичний університет», ДВНЗ «Івано-Франківський національний медичний університет», Інституту стоматології Національної медичної академії післядипломної освіти ім. П.Л. Шупика, Харківського національного медичного університету, ЛНМУ ім. Данила Галицького», що підтверджено відповідними «Актами впровадження».

Ступінь обґрунтованості та достовірність наукових положень, висновків та рекомендацій сформульованих у дисертації.

Сформульовані автором положення, висновки достатньо аргументовані і адекватні поставленій меті та завданням дослідження, мають теоретичне та практичне значення. При виконанні роботи дисертантом був вибраний методично вірний науковий підхід для вирішення поставлених задач. Дисертант самостійно провів весь комплекс експериментальних, лабораторних та клінічних досліджень. Первинний матеріал повністю зібраний автором, а також виконана систематизація, статистичний та клініко-інформаційний аналіз, проліковані пацієнти, узагальнено виявлені у дослідженні закономірності. На основі виконаних безпосередньо автором лабораторних та клінічних досліджень написані усі розділи дисертації, сформульовано висновки та практичні рекомендації. У роботах, опублікованих у співавторстві, участь здобувача є визначальною.

Поглиблений аналіз використаних здобувачем об'єктових методів дослідження, як у експериментальних, так і клінічних дослідженнях, свідчить про їх сучасність, різноманітність, доцільність у застосуванні, високу інформативність та повну відповідність основної меті даного науково-прикладного дослідження запланованим завданням, що повністю забезпечило отримання найбільш обґрунтованих та достовірних даних. Слід зазначити, що всі наукові положення та висновки ґрунтуються на результатах достатнього обсягу клінічних, спеціальних, та статистичних методів дослідження, що забезпечило достовірність отриманих автором наукових результатів. Не викликає сумніву наукова новизна положень та сформульованих на їх основі висновків.

Апробація результатів дисертації. Матеріали дисертації доповідались на конференціях різного рівня як вітчизняних так і зарубіжних.

Основні положення досліджень було обговорено і позитивно оцінено на: науково-практичній конференції з міжнародною участю «Гофунговські читання» (Харків, 2015), науково-практичній конференції з міжнародною участю «Мультидисциплінарний підхід в лікуванні ортодонтичних пацієнтів» (Полтава, 2015), Всеукраїнській науково-практичній конференції «Медична наука в практику охорони здоров'я» (Полтава, 2015), науково-практичній конференції з міжнародною участю «Комплексний підхід до реабілітації стоматологічних хворих у сучасних умовах» (Полтава, 2016), міжнародній заочній науково-практичній конференції, присвяченій 90-річчю від дня народження професора Л.П. Григор'євої «Ортодонтичний статус – показник стоматологічного здоров'я» (Полтава, 2017).

Оцінка змісту роботи, її значення в цілому та зауваження.

Дисертаційна робота Кузь В.С. «порівняльна оцінка та прогнозування результатів зубного протезування знімними протезами з різних базисних матеріалів» оформлена згідно вимог МОН України. Дисертація викладена українською мовою на 212 сторінках комп'ютерного набору, складається зі

вступу, огляду літератури, розділу «Матеріали і методи дослідження», 3 розділів власних досліджень, аналізу та узагальнення отриманих результатів, висновків, практичних рекомендацій, бібліографічного списку використаної літератури, який містить 272 найменування (210 кирилицею та 62 латиницею; обсяг – 35 сторінок). Матеріали дисертації ілюстровано 26 рисунками, 36 таблицями та додатками (складають 21 сторінку).

У **вступі** в повній мірі висвітлені питання актуальності дисертаційної роботи, зв'язок з науковими програмами, планами, темами, обрана мета та завдання, визначені об'єкт, предмет, а також методи дослідження, позначені наукова новизна та практичне значення отриманих результатів, особистий внесок здобувача, апробація результатів дисертації, зазначені публікації, структура та обсяг дисертації. До **зауважень** по розділу слід віднести: на нашу думку у пункті «Теоретична та практична цінність» бажано наводити дані про отриману медичну ефективність запропонованих автором розробок, так звану доказову медицину. Інших зауважень немає.

Розділ 1 «Зубне протезування пацієнтів повними знімними протезами з різних базисних матеріалів, оцінка ефективності та результатів ортопедичного лікування» написаний на 31 сторінці принтерного тексту, складається з 4 підрозділів, у яких наведено стислий огляд літературних джерел по тематиці дослідження. Теоретично обґрунтовано підходи до вирішення питання оптимізації та удосконалення ортопедичних методів лікування, підвищення якості протезування які можна забезпечити шляхом використання найбільш біоінертних матеріалів.

На ринку стоматологічних матеріалів з'являються нові вітчизняні представники групи базисних стоматологічних матеріалів, які потребують детального вивчення та порівняння із закордонними аналогами.

Аналіз наукових джерел вказує на те, що незважаючи на розвиток нових і застосування надійних підходів до ортопедичного лікування знімними конструкціями зубних протезів, у сучасній стоматології є постійна

необхідність вдосконалення та оптимізація існуючих методик, а також розробка нових, більш ефективних і індивідуалізованих, з урахуванням питання вибору базисних стоматологічних зубо-технічних матеріалів для виготовлення знімних ортопедичних конструкцій у комплексі безпеки для пацієнта, що залишається одним із пріоритетних напрямків стоматологічного матеріалознавства.

До зауважень по розділу слід віднести: так як автором при написанні дисертаційної роботи була використана велика кількість джерел літератури, тому зустрічаються посилання на опубліковані більше 10 років тому.

В кінці кожного підрозділу, слід надати дуже стислі висновки або резюме, стосовно напрямків подальшого наукового дослідження, тоді як автором надані не обширні підсумки. А сам розділ бажано було б закінчити більш поглибленим висновком або заключенням огляду літератури взагалі.

Розділ 2 «Матеріал та методи досліджень» написаний на 25 сторінках принтерного тексту, складається з 8 підрозділів, у яких висвітлені дані про лабораторних і клінічних досліджень. На початку розділу надається методика вивчення потреби населення в повному знімному протезуванні, що надає змогу оцінки демографічної ситуації (вивчення потреби осіб похилого та старечого віку в ортопедичній стоматологічній допомозі) в Україні, зокрема в Полтаві та Полтавській області.

На наш погляд дуже ретельно представлені методи виготовлення зразків та методики визначення фізико-механічних властивостей базисних пластмас, але не акцентовано погляд де проводилися дослідження і яка особиста участь автора у випробовуваннях.

З метою клінічної оцінки якості результатів протезування різними базисними матеріалами у пацієнтів, що потребують повного знімного протезування, представлені клінічні групи спостереження.

За допомогою тесту «БОФСА3» проведена оцінка якості ортопедичного лікування беззубих пацієнтів. Для вирішення завдання

об'єктивної характеристики акту жування та дослідження стану нервово-м'язового апарату автором використовувалася електроміографія.

Експериментальні дослідження вивчення біологічної дії базисних стоматологічних пластмас проведені на 20 білих щурах-самцях лінії Вістар масою 160-200 грам.

Всі методики, задіяні в даних дослідженнях, цілком відповідають поставленій меті. Є адекватними для вирішення завдань дисертаційної роботи та дозволяють на сучасному рівні провести вивчення характеристик матеріалів та явищ, надати аргументовану оцінку результатам клінічних спостережень, зробити логічні обґрунтовані висновки. Також представлені статистичні методи оцінки отриманих результатів.

Загалом розділ справляє приємне враження, оскільки автором в своїх дослідженнях застосовані найсучасніші методики. До зауважень по цьому розділу можна було б віднести занадто ретельний опис деяких загальновідомих методик досліджень. Знижує значення наведеного тексту також наявність окремих граматичних та стилістичних помилок. Також бажано було б побачити особистий внесок здобувача, щодо його участі у кожному дослідженні, але це не знижує значення наведеного матеріалу.

Розділ 3 «Орієнтована потреба в повному пластинковому протезуванні населення Полтавської області» написаний на 6 сторінках принтерного тексту.

Для вирішення поставленого завдання автором проведені ретроспективні хронологічні дослідження динаміки демографічної ситуації в Україні за 2007-2017 рр. з урахуванням відсотку осіб похилого і старечого віку, для цього була використана шкала демографічного старіння Ж. Божьо-Гарн'є-Е. Россета. Результати є підґрунтям для активізації досліджень щодо зростаючої потреби населення України загалом, та Полтавської області зокрема, в знімному протезуванні при частковій та повній втраті зубів та прийнятті адміністративних рішень для своєчасного вирішення цієї проблеми.

За результатами дослідження було встановлено, що прогностичний критерій демографічних змін в суспільстві України вказує на можливість суттєвого збільшення в майбутньому середньої тривалості життя, а відповідно і відсотку осіб похилого та старечого віку, за даним критерієм Полтавська область входить до першої десятки в Україні за кількістю осіб старечого віку (17,7 %). **Зауважень до розділу немає.**

Розділ 4 «Порівняльна оцінка фізико-механічних властивостей різних базисних матеріалів» написаний на 21 сторінці принтерного тексту, складається з 4 підрозділів. Для дослідження дисертантом були обрані чотири види базисних матеріалів, що використовуються в ортопедичній стоматології: «Фторакс» виробник АТ «СТОМА», Україна; «Vertex Thermo Sens» виробник фірма «Vertex Dental», Нідерланди; «Deflex Acrylato» виробник фірма «Deflex», Аргентина; «Ліпол» виробник ЗАО «ЛИНИК» (Лисичанський НПЗ), Україна.

За результатами дослідження автором встановлено, що порівняльна оцінка зразків термопластичних базисних стоматологічних матеріалів «Vertex ThermoSens» та «Deflex Acrylato» з акриловим базисним матеріалом «Фторакс» за показниками міцності та пластичності на розтяг та стискання показала, що для реалізації кінцевої мети застосування базисного матеріалу – забезпечення максимально можливої фіксації та стабілізації повного знімного протезу на протезному ложі пацієнта більш прийнятними виявилися характеристики термопластичних матеріалів.

Отримані в роботі результати показують, що базисний матеріал «Фторакс» володіє найбільшою абсолютною здатністю до водопоглинання, на другому місці стоїть «Vertex ThermoSens», на третьому – «Deflex Acrylato», і найменшою здатністю до водопоглинання володіє «Ліпол».

Також результати вивчення біологічної дії базисних стоматологічних пластмас на білих щурах, шляхом підшивання зразків досліджуваних матеріалів внутрішньо-м'язово в передню черевну стінку, що оцінювались за показниками вільно радикального окислення та активністю антиоксидантних

ферментів, не виявили статистично вірогідних відмінностей в порівнянні з контрольною групою тварин.

Розділ написаний вдало, зрозуміло, добре ілюстрований, а до розділу є такі **зауваження**: слід зазначити, що розділ ілюстровано 14 таблицями та на наш погляд потрібно було провести порівняльну оцінку чотирьох видів базисних матеріалів за всіма параметрами, а для полегшення сприйняття матеріалу було б доцільно викладу узагальненого матеріалу у вигляді діаграм. Загалом розділ справляє приємне враження, більше зауважень не має.

Розділ 5 «Клінічна оцінка якості результатів протезування із застосуванням різних базисних матеріалів» написаний на 29 сторінках принтерного тексту, складається з 3 підрозділів, у яких висвітлені дані про оцінку якості виготовлених протезів за допомогою об'єктивно-суб'єктивного тесту «БОФСАЗ», визначення біопотенціалів жувальних м'язів за допомогою електроміографії та жувальної ефективності за І.С. Рубіновим.

З метою клінічної оцінки якості результатів протезування різними базисними матеріалами у пацієнтів, що потребують повного знімного протезування, автором були набрані клінічні групи спостереження: 59 осіб похилого та старечого віку (60 років і старіше) з повною відсутністю зубів, які звернулися в клініку ортопедичної стоматології з метою повторного виготовлення нових повних знімних пластинкових протезів для верхньої і нижньої щелеп та контрольну групу склали 25 осіб (студенти IV та V курсів стоматологічного факультету УМСА) з інтактними зубними рядами та ортогнатичним прикусом.

Результати дисертаційного дослідження свідчать, що більш прийнятні властивості матеріалу «Vertex ThermoSens» ґрунтуються на результатах фізико-механічних випробувань та експериментально доведеної біоінертності, слід рекомендувати його для більш широкого залучення в повсякденну клінічну практику виготовлення повних знімних ортопедичних конструкцій.

До зауважень по розділу слід віднести наступне. У тексті зустрічаються окремі орфографічні та граматичні помилки. Інших суттєвих зауважень не виникло.

Розділ «Аналіз та узагальнення отриманих результатів» містить обґрунтований підсумок дисертаційної роботи на основі оцінки та узагальнення отриманих результатів дослідження. Його практично повністю викладено й оформлено у повній відповідальності з основними вимогами ДАК України. Наведені практичні схеми по вирішенню актуального питання в стоматології – забезпечення високої ефективності ортопедичного лікування у порівняльній оцінці фізико-механічних властивостей, біологічної дії різних базисних стоматологічних матеріалів та результатів протезування пацієнтів конструкціями повних знімних протезів з нових матеріалів.

Отже, на підставі результатів дослідження: суб'єктивної оцінки адаптації пацієнтів до знімних конструкцій протезів, показників відновлення жувальної ефективності, інтегральної оцінки електроміографічних показників жувальних м'язів доведено, що протези, виготовлені з матеріалів «Vertex ThermoSens», «Deflex Acrylato» виявились більш прийнятними в порівнянні з традиційним матеріалом «Фторакс». Найкращі характеристики були притаманні базисному матеріалу «Vertex ThermoSens». **Зауважень до розділу немає.**

Висновки і практичні рекомендації повністю відображають усі отримані результати і цілком відповідають меті та запланованим завданням, об'єктивно аргументовані і мають важливе науково-практичне значення.

Автореферат повністю віддзеркалює основні отримані результати досліджень дисертації. Суттєвих зауважень, як до викладу отриманих результатів, їх аналізу і запропонованих рекомендацій немає.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертаційної роботи. Суттєвих зауважень щодо оформлення та змісту дисертації немає. Дисертація

написана грамотною літературною мовою, ілюстрована діаграмами та рисунками. Текст дисертації послідовний та логічний.

Слід зазначити, що зроблені зауваження та недоліки не є принциповими, мають суто технічний характер та рекомендаційне спрямування, не знижують наукової цінності дисертаційної роботи.

Заключаючи наведене вище слід зазначити, що подана до офіційного захисту дана дисертаційна робота виконана й оформлена на високому науково-методичному рівні з дотриманням усіх вимог ДАК України на теперішній час і безумовно заслуговує на позитивну оцінку.

Разом з цим у процесі рецензування виникло ряд питань дискусійного характеру, які потребують додаткового пояснення, а саме:

1. Які особливості виготовлення повних знімних протезів з термопластичних матеріалів?
2. Чому за норму електроміографічних досліджень були взяті особи молодого віку?
3. Чи не було випадків негативного впливу термопластичних матеріалів на тканини протезного ложа під час спостереження за пацієнтами?

Заклучення

Дисертаційна робота Кузь Віталія Сергійовича на тему «Порівняльна оцінка та прогнозування результатів зубного протезування знімними протезами з різних базисних матеріалів» виконана автором під керівництвом доктора медичних наук, професора Дворника Валентина Миколайовича, є самостійною завершеною працею, в якій вирішена актуальна наукова проблема – порівняльна оцінка фізико-механічних властивостей, біологічної дії різних базисних стоматологічних матеріалів та результатів протезування пацієнтів конструкціями повних знімних протезів з нових матеріалів.

Дисертаційна робота за своєю актуальністю, науковим та практичним значенням отриманих результатів, їх достовірністю і новизною, обґрунтованістю та об'єктивністю висновків повністю

відповідає вимогам п.11 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів №567 від 24.07.2013 року (із змінами внесених згідно з Постановою КМ № 657 від 19.08.2015 р. і № 1159 від 30.12.2015 р.), паспорту спеціальності 14.01.22 – стоматологія, відносно дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук, а її автор Кузь Віталій Сергійович заслуговує присвоєння наукового ступеня кандидата медичних наук за спеціальністю 14.01.22 - стоматологія.

Офіційний опонент

завідувач кафедри ортопедичної стоматології

Харківського національного медичного

університету МОЗ України,

доктор медичних наук, професор

БАЛАБАВЧЕНКО Г.М.

І.В. Янішен